

POSTANOWIENIE

Dnia 16 września 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Krzysztof Pietrzykowski (przewodniczący)

SSN Marian Kocon (sprawozdawca)

SSA Agnieszka Piotrowska

w sprawie z wniosku Skarbu Państwa – Państwowego Gospodarstwa Leśnego
LASY PAŃSTWOWE – Nadleśnictwa P. w P.
przy uczestnictwie Marii R., Karola B. i Anny L.
o stwierdzenie nabycia własności nieruchomości przez zasiedzenie,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej
w dniu 16 września 2011 r.,
skargi kasacyjnej uczestników postępowania
od postanowienia Sądu Okręgowego
z dnia 29 października 2010 r.,

**uchyla zaskarżone postanowienie i oddala apelację
wnioskodawcy od postanowienia Sądu Rejonowego w C. z dnia
7 kwietnia 2010 r.; orzeka, że każdy uczestnik ponosi koszty
postępowania apelacyjnego i kasacyjnego związane ze swoim
udziałem; przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego
w C. adwokat Grażynie W. kwoty: 900 zł (dziewięćset) oraz 1350
zł (jeden tysiąc trzysta pięćdziesiąt) powiększone o podatek od
towarów i usług (VAT), tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej
pomocy prawnej udzielonej z urzędu w
postępowaniu apelacyjnym i kasacyjnym; oddala dalej idący
wniosek.**

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 29 października 2010 r. zmienił postanowienie Sądu Rejonowego w C. z dnia 7 kwietnia 2010 r., i stwierdził, że wnioskodawca Skarb Państwa – Państwowe Gospodarstwo Leśne „Lasy Państwowe” – Nadleśnictwo P. w P. nabyło przez zasiedzenie z dniem 2 stycznia 1983 r. własność nieruchomości, działki nr [...], o powierzchni 10,31ha położonej w S., dla której Sąd Rejonowy w C. prowadzi księgę wieczystą KW Nr [...]. U podłoża tego rozstrzygnięcia legło stanowisko, że wnioskodawca włada przedmiotową działką leśną, jak właściciel, nieprzerwanie od lat 50-tych do chwili obecnej.

Skarga kasacyjna uczestników postępowania od postanowienia Sądu Okręgowego – oparta na podstawie pierwszej z art. 398³ k.p.c. – zawiera zarzut naruszenia art. 172 w zw. z art. 121 pkt 4 k.c., i zmierza do uchylecia tego postanowienia i oddalenia apelacji wnioskodawcy, bądź przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Istota skargi kasacyjnej sprowadza się do zarzutu, że Sąd Okręgowy z naruszeniem art. 121 pkt 4 k.c. w zw. z art. 175 k.c. przyjął, iż w okolicznościach sprawy nie wystąpiły przeszkody określone jako stan siły wyższej uniemożliwiający uczestnikom postępowania (ich poprzednikom prawnym) skuteczną ochronę roszczeń właścicielskich.

W dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego, którego omówienie znajduje się w uchwale pełnego składu Izby Cywilnej z dnia 26 października 2007 r., III CZP 30/07 (OSNC 2008/5/43), pojęcie siły wyższej rozumiane jest w ujęciu obiektywnym, z tym że przy ocenie, czy mamy do czynienia z siłą wyższą należy brać pod uwagę także to, czy zainteresowana osoba mogła przeciwdziałać i zapobiec działaniu obiektywnych zdarzeń, składających się na siłę wyższą. W konsekwencji za siłę wyższą uznaje się zdarzenie, które jest zewnętrzne, niemożliwe do przewidzenia i któremu nie można było zapobiec. Nie ulega wątpliwości, że za siłę wyższą można również uznać działanie władzy państwowej.

Godzi się przypomnieć, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazano, że o istnieniu stanu siły wyższej świadczą przykładowo takie okoliczności, jak ryzyko oczywistej nieskuteczności podejmowanych działań, stan niemożności efektywnego dochodzenia na drodze prawnej zwrotu rzeczy, czy też brak faktycznej możliwości skorzystania przez poszkodowanych z wymiaru sprawiedliwości określanej także jako faktyczna niemożność skorzystania z prawa do sądu z przyczyn natury ogólnej (zob. orzeczenia SN: z dnia 11 października 1996 r., III CZP 76/96, OSNC 1997, nr 2, poz. 16; z dnia 11 lutego 1997 r., II CKN 78/96, nie publ.; z dnia 13 grudnia 2001 r., IV CKN 307/01, OSNC 2002, Nr 10, poz. 124; z dnia 4 września 2003 r., IV CKN 420/01 nie publ.; z dnia 13 stycznia 2004 r., V CK 131/03, nie publ.; z dnia 13 października 2005 r., I CK 162/05, OSP 2006 r., nr 9 poz. 107.).

Rozstrzygnięcie powyżej sprecyzowanego zarzutu kasacyjnego, w świetle przytoczonych rozważań, wymaga przede wszystkim oceny skuteczności, w okolicznościach sprawy, roszczenia windykacyjnego na gruncie ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o sprzedaży nieruchomości Państwowego Funduszu Ziemi oraz o uporządkowaniu niektórych spraw związanych z przeprowadzeniem reformy rolnej i osadnictwa rolnego, w szczególności zaś art. 9 tej ustawy według tekstu pierwotnego (Dz. U. Nr 17, poz.71, dalej: „ustawy”), a art. 16 według tekstu jednolitego z 1989 r. (Dz. U Nr 58, poz. 348 ze zm., dalej: „ustawy”). Przepis ten był przedmiotem wykładni Trybunału Konstytucyjnego, dokonanej uchwałą z dnia 20 lutego 1991 r., W 5/91, w której stwierdzono, że w świetle art. 16 ust. 1 (9 ust. 1) ustawy o przejęciu na własność Państwa nieruchomości rolnych i leśnych (z wyjątkiem określonych w art. 16 ust. 2 ustawy, uprzednio 9 ust. 2) decydują wyłącznie przesłanki wymienione w tym przepisie, a mianowicie, objęcie nieruchomości we władanie Państwa do dnia wejścia w życie ustawy, czyli do dnia 5 kwietnia 1958 r., oraz pozostawianie tych nieruchomości we władaniu Państwa lub przekazanie ich w użytkowanie innym osobom fizycznym lub prawnym bez względu na okoliczności, w jakich doszło do objęcia nieruchomości przez Państwo. Przejęciu na własność Państwa podlegają także te nieruchomości, których właściciele, co wymaga podkreślenia, do dnia 5 kwietnia 1958 r. dawali wyraz woli

odzyskania swojej nieruchomości, względnie z przyczyn obiektywnych, od siebie niezależnych nie mieli możliwości dochodzenia swoich praw.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego dotyczącym wykładni art. 9 ust 4 (16 ust. 4) ustawy przyjęto, że gdy decyzja przewidziana w art. 9 ust 3 (16 ust. 3) tej ustawy nie została jeszcze wydana, a uprawniony wystąpił na drogę sądową w celu dochodzenia swoich praw, sąd był zobowiązany do zasięgnięcia informacji we właściwym organie administracyjnym czy postępowanie zmierzające do wydania decyzji administracyjnej o przejęciu własności nieruchomości już się toczy lub będzie wszczęte i zawiesić postępowanie na podstawie art. 191 pkt 3 k.p.c. do czasu wyjaśnienia tej kwestii (zob. postanowienie SN z dnia 21 sierpnia 1959 r., I CR 964/58, OSNCK 1961/2/42). W tej sytuacji wystąpienie właściciela nieruchomości z roszczeniem windykacyjnym doprowadziłoby do wydania na podstawie art. 9 ust 3 ustawy decyzji o przejęciu nieruchomości stanowiącej przesłankę umorzenia postępowania w trybie art. 9 ust. 4 ustawy (zob. orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 14 listopada 1960 r., II CR 386/59, OSNC 1962, nr 2, poz. 88; z dnia 13 lutego 1963 r., II CR 120/62, OSNPG 1963, nr 7, poz. 43).

Rację przeto mają skarżący, że przepisy art. 9 ust. 3 i 4 (16 ust. 3 i 4) ustawy stanowiły przeszkodę w skutecznym dochodzeniu przez nich (ich poprzedników prawnych) wydanej w posiadaniu Skarbu Państwa nieruchomości objętej wnioskiem, która to przeszkoda uzasadnia zastosowanie art. 121 pkt 4 w związku z art. 175 k.c. Pod pojęcie siły wyższej, w rozumieniu art. 121 pkt 4 k.c., podpadają bowiem również takie stany, gdy, jak w sprawie, rozwiązania legislacyjne uniemożliwiały uprawnionemu właścicielowi nieruchomości skutecznie i efektywnie dochodzenie swoich roszczeń. Pozbawienie właściciela realnej możliwości dochodzenia roszczeń poprzez które mógłby on odzyskać posiadanie stanowiącej jego własność nieruchomości, spełnia niewątpliwie cechy siły wyższej. Jest to bowiem okoliczność dla niego zewnętrzna, której nie mógł zapobiec i której nie mógł się przeciwstawić.

Z tych przyczyn orzeczono, jak w postanowieniu.